

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / *Received*: 21.02.2019 • Kabul Tarihi / *Accepted*: 12.03.2019

Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketliliği Bağlamında Çorum İl Görünümü

Ali Kemal NURDOĞAN

Dr.

ORCID: 0000-0001-9411-4313

akemnur@windowslive.com

Zekeriya DOĞAN

Yüksek Lisans Öğrencisi

Hitit Üniversitesi-Çorum-Türkiye

ORCID:0000-0002-5995-5464

zdogan@gmail.com

Öz

Çevresinde yaşanan siyasi, ekonomik ve kültürel çatışmalar sebebiyle topraklarında en çok uluslararası koruma sağlayan ülkelerin başında gelen Türkiye'de özellikle sınır illeri ve büyük şehirlerde yaşayan toplumlar ve bu bölgelerde işgücü piyasası üzerinde uluslararası göç hareketliliğinin yaratmış olduğu etkileri araştıran pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak, sanayi ve tarımsal üretimleri ile ülke ekonomisine önemli katkı sağlayan Anadolu şehirlerinin uluslararası göç hareketliliğinden nasıl etkilendiğini gösteren çalışma sayısı azdır.

Çalışmanın amacı, uluslararası göç hareketinin Çorum İlinde genel görünümü ve etkilerini ortaya koymaktır. Çalışma Çorum il sınırları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler, Çorum Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Müdürlüğü tarafından 8633 yabancı ile uygulanan anketten elde edilmiştir.

Çorum şehrinde barınan yabancı kişilerin demografik ve işgücü özellikleri evrensel mülteci özellikleri ile benzerlik göstermekte, büyük çoğunluğu kadın, çocuk ve çalışma çağındaki eğitimsiz ve niteliksiz işgücüne sahip kişilerden oluşmaktadır. Uluslararası göç hareketliliği, Çorum toplumu için birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar göç alan bölgelerde yaşanan sorunlara benzer sorunlardır. Özellikle, vasıfsız işgücünün kayıt dışı istihdamı artırması ve işsizliği artırma potansiyeli öne çıkan sorun olarak gözükmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çorum, uluslararası göç, mülteci, uluslararası koruma, geçici koruma.

Migration Flows to Turkey in the Context of International Mobility, Corum City View

Abstract

Around experienced politicians, there are many studies investigating most notably in the border provinces in Turkey, which is one of the countries providing international protection and big city living in society and the impact it has created international migration mobility on the labor market in the region in the economic and cultural conflicts due to land. However, there are few studies showing how the Anatolian cities, which contribute significantly to the country's economy with their industrial and agricultural production, are affected by international migration mobility. The aim of the study is to reveal the general appearance and effects of international migration movement in orum. The study was carried out within the borders of orum province. The data used in the study were obtained from the questionnaire applied by 863 foreigners by orum Social Assistance Foundation Directorate.

The demographic and labor characteristics of the foreigners housed in the city of orum are similar to the universal refugee characteristics, and the majority of them are women, children and people with uneducated and unskilled labor.

International migration mobility has brought some problems for the orum community. These problems are similar to the problems experienced in the regions where migration is taking place. In particular, the potential of the unskilled labor force to increase informal employment and to increase unemployment appears to be a prominent issue.

Key words: orum, international migration, refugee, international protection, temporary protection.

GİRİŞ

Dünya genelinde yaşanan siyasi, ekonomik istikrarsızlıklar ile birlikte her geçen gün artan silahlı çatışmalar sebebiyle yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kalan kişi sayısında ciddi boyutlarda bir artış görülmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin yayınlamış olduğu raporlara göre her gün binlerce kişi ekonomik, siyasi ve çatışma ortamı sebebiyle yaşadığı bölgeyi terk etmek zorunda kalmaktadır. Jeopolitik konumu dolayısıyla; yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalan insanların hareketliliğinden olumsuz olarak etkilenen Türkiye, topraklarında en çok uluslararası koruma sağlayan ülkelerin başında gelmektedir. Güncel haliyle Türkiye nüfusunun %5'ine ulaşan uluslararası göç hareketliliğinden şehirler ve toplumlar çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Bu alanda sınır illerinin ve büyük şehirlerin nasıl etkilendiğini araştıran pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak, küçük ve orta büyüklükte sanayileri ile Türkiye ekonomisine önemli katkı sağlayan Anadolu şehirlerinin uluslararası göç hareketliliğinden nasıl etkilendiğini gösteren çalışma sayısı azdır. Bu sebeple çalışmada küçük ve orta büyüklükte sanayisi ile önemli bir şehir olan Çorum ilinin uluslararası göç hareketliliğinden nasıl etkilendiğini ortaya konulmakla beraber ilde yaşayan yabancıların toplumsal hayata katılımını kolaylaştıran faktörler tartışılmaktadır.

Çalışmanın kapsamı ve sınırlarını; sadece Çorum il sınırlarında barınan uluslararası koruma arayan ve geçici koruma statüsü sahibi yabancılar oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ancak zaman ve maliyet kısıtlaması sebebiyle mümkün olmamıştır. Araştırmada kullanılan veriler, Arapça ve İngilizce bilen tercümanlar yardımıyla Çorum ilinde Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı yardımlarından faydalanan uluslararası koruma kapsamında 7980 ve geçici koruma kapsamında bulunan 653 yabancıya anket yöntemi uygulanarak elde edilmiştir. Anket formunda üç soru grubu yer almıştır. Bunlardan birinci grup katılımcıların demografik özelliklerini, ikinci grupta yabancıların ekonomik durumlarına ilişkin algıları, üçüncü grupta ise sosyo-kültürel durumlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Çorum ilinde uygulanan saha araştırması sonuçlarına göre Çorum ili ve burada yaşayan yabancılar açısından evrensel mülteci özellikleri ve uluslararası göçün getirdiği etkiler benzerlik göstermektedir. Çorum ili açısından, kayıt dışı çalışma, işsizlik, çarpık kentleşme gibi sorunlar artarken yabancılar açısından dışlanma, barınma, yoksulluk, eğitim, istihdam, güvencesizlik ve dil sorunu gibi evrensel mülteci profilinin yaşadığı sorunlara benzer sorun alanları olduğu görülmektedir.

GÖÇ KAVRAMI

Eski dilde, hicret kelimesi ile de ifade edilebilen göç (Zaim, 2006:327); kendine ve ailesine daha iyi yaşama şartları sağlayabilmek umuduyla (Öngör, 1980)

ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır (şahin, 2001:59). Tarihin her aşamasında doğal afetler, ekonomik, sosyal ve siyasi sebeplerle (şener, 2017:3) yaşadıkları yerleri terk eden insanlar daha iyi gelir elde etmek ve daha yüksek yaşam standartlarına erişebilmek amacıyla az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere göç etmişledir (İçduygu, 2009:2).

Gç hareketinin nedeni, kapsamı ve işleyiş süreci her göçü bir diğerinden farklılaştırmaktadır (Yılmaz, 2014:1692). Gç hareketi; nedenleri açısından *zorunlu gç* ya da *gönüllü gç*, hedefe varmakta kullanılan yöntemler açısından *yasal gç (düzenli gç)* ya da *yasa dışı gç (düzensiz göç)*, yaşanılan ülke sınırları içerisinde gerçekleşmesi ya da sınır dışına devam etmesine göre *ulusal gç (i gç)* ya da *uluslararası gç (dış gç)* olarak tanımlanmaktadır. Savaş, tabi afet, sürgün gibi sebeplere bağlı olarak insanların yaşadıkları yerleri terk etmek mecburiyetinde kalmaları zorunlu gç olarak tanımlanmaktadır. Gönüllü gçte ise daha iyi yaşam Şartları elde etmek için kişinin kendi isteği ile gç etmesi ana sebeptir (Yılmaz, 2014:1687). Düzensiz göç hareketleri kaynak ülke, hedef ülke ve transit geçiş ülkeleri için farklı anlam ifade etmektedir. Hedef lkeler açısından sınırlarından yasadışı yollardan veya yasal yollarla giriş yapıp yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan kişileri kapsarken; kaynak ülke açısından sınırlarını yasa dışı yollardan geçerek ülkeyi terk eden kişileri içerir. Transit lkeler içinse; kaynak ülkelerden nihai noktaya yani hedef ülkeye varabilmek için yasal ya da yasal olmayan yollarla ülkeye girip bu ülkeyi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp ülke sınırını terk eden kişilerin hareketi düzensiz gç olarak kabul edilmektedir.

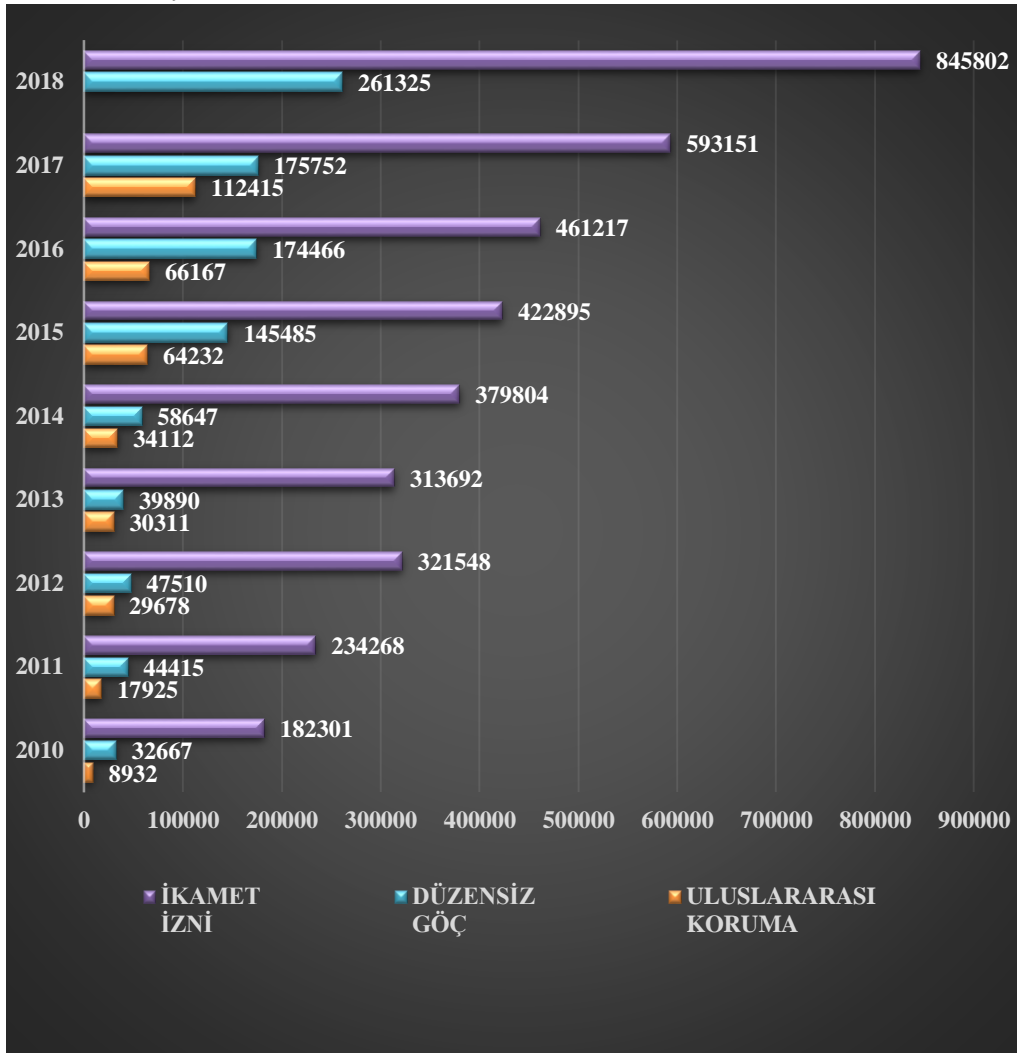
Güç hem bir sonuç hem de bir nedendir. Toplum ve ekonomide yaşanan değişimlere bağlı olarak ortaya çıktığından bir sonuç, toplumsal ve ekonomik değişimlere etki etmesi sebebiyle de bir nedendir (İçduygu ve Sirkeci, 1999:250). Uluslararası göç hareketi ve mülteci sorunu hedef ülkelerde yabancı fobisine ve etnik ayrımcılık sorunlarına dönüşebilmekte, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapılara olumsuz olarak tesir edebilmektedir (Deniz, 2014:177). Gç alan bölgelerde nüfusun giderek artması işsizlik ve ücretlerin düşmesine neden olmakta iken toplum içerisinde göçmenlerin sosyal güvenlik sitemine yk olduğu ve kamu hizmetlerinde yoğunluk ve aksamaya sebebiyet verdiği fikri kabul görmektedir (Tunç, 2015:43).

TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI GÇ GÖRÜNÜMÜ

Uluslararası göç hareketlerinde, Türkiye'nin demokratik yapısı, artan ekonomik gücü ve istikrarı bir tercih sebebi oluştururken diğer yandan evre ülkelerinde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve silahlı çatışmalar Türkiye'ye yönelik uluslararası göçü teşvik eden temel sebep olarak kabul görmektedir. Yakın geçmişte transit ülke olarak kabul edilen Türkiye bugün göç hareketleri açısından hem transit geçiş ülkesi hem de hedef ülke konumuna gelmiştir

(Deniz, 2014:175). Komşu ülkelerde ortaya çıkan ekonomik, siyasi ve güvenlik sorunları buralarda yaşayan insanları Türkiye'ye göçe yönlendiren başlıca unsurlar arasındadır. Ayrıca, Türkiye'nin Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir köprü vazifesi görmesi ve önemli deniz yollarına sahip olması çok sayıda göçmenin Batı'nın gelişmiş ülkelerine göç etmek için Türkiye'yi bir geçiş alanı olarak seçmesine neden olmaktadır. Türkiye'yi transit geçiş ülkesi olarak kullananlar genellikle Ortadoğu ve Asya ülkelerinden gelişmiş Avrupa ülkelerine geçmek isteyen kişilerdir. Özellikle Suriye krizinin başlamasından sonra Türkiye'yi hedef ülke olarak seçen göçmen ve uluslararası koruma arayan kişi sayısında önemli ölçüde artış yaşanmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Kasım 2018 verilerine göre Türkiye'de dört milyona yakın göçmen ve uluslararası koruma arayan kişi yaşamaktadır. Bu kişilerin büyük çoğunluğunu uluslararası koruma arayan kişiler oluşturmaktadır.

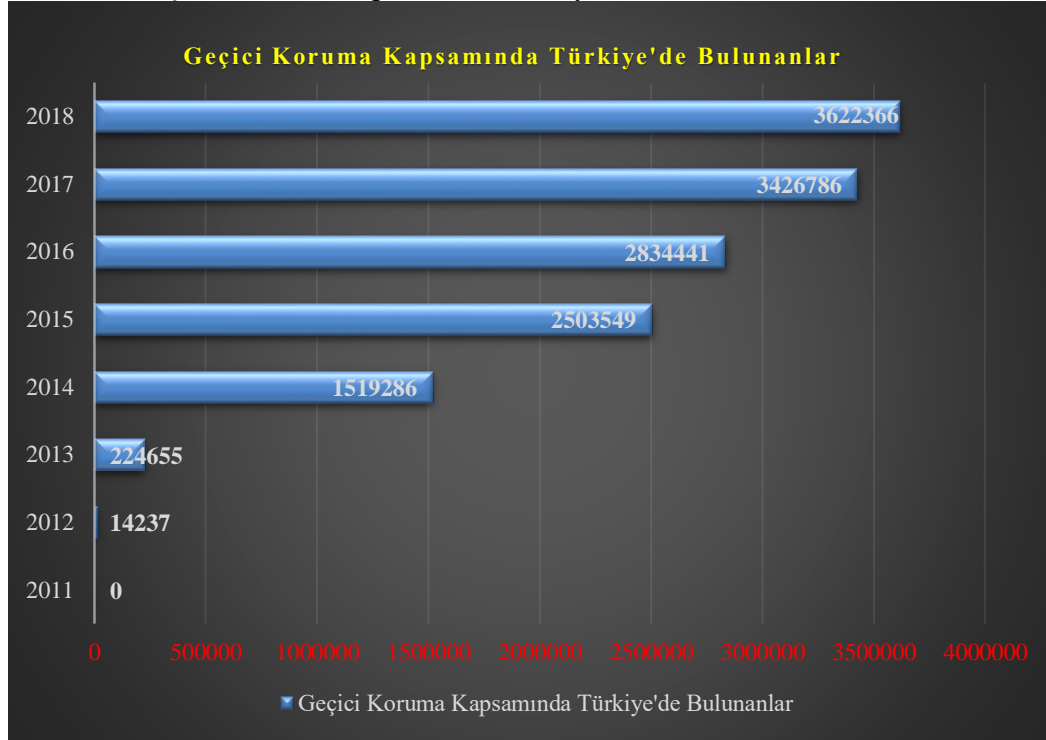
Tablo 1: Türkiye'de Bulunan Yabancılar

http://www.goc.gov.tr/icerik3/uluslararasi-koruma_363_378_4712 (02.01.2019)
*2018 yılı uluslararası koruma sağlanan kişi sayısına ait verilere ulaşılamamıştır

Tablo 1 de görüldüğü ęze son on yıl içerisinde Türkiye'ye yönelik düzensiz göç hareketliliği, uluslararası koruma ve ikamet izni başvurularında sürekli bir artış söz konusudur. 2018 yılında ikamet izni alan yabancı sayısı sekiz yüz bini aşmış, iki yüz elli bini aşan bir düzensiz g ve 2017 yılı verilerine göre yüz binin üzerinde uluslararası koruma başvurusunda bulunan yabancı bulunmaktadır.

Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamında Türkiye'de Bulunanlar

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik(02.01.2019)

Türkiye, 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91'inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 13.10.2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği erevesinde 3.644.342 Suriye ve Irak vatandaşına temel hak ve hizmetlere ulaşımı sağlayan geçici koruma statüsü ile uluslararası koruma sağlamaktadır. Bu kişilerden 142676 kişisi Geçici Barınma Merkezlerinde barınırken 3501666 kişi kampların dışında şehirlerde ikamet etmektedir. Türkiye'de ikamet eden Suriye vatandaşlarının yaklaşık %54' erkek, %46'sı kadındır. Bu kişilerin yaklaşık % 37'si 15 yaşından küçük, %61'i 15-64 yaş aralığında ve %2'si 65 yaşın üzerindedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

TÜRKİYE'DE YABANCILARIN HUKUKİ STATÜSÜ

Türkiye, coğrafi çekince koyarak imzalamış olduğu (Ergüven ve zturanlı, 2013:1008) Mlteçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Müktesebatına uygun olarak 2013 yılında oluşturduğu 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile uluslararası koruma türlerini belirlemiştir (Çelik, 2015:72). YUKK'a göre Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan yabancıların taleplerinin olumlu değerlendirilmesi durumunda *mülteci*, *şartlı mülteci* ve *ikincil koruma* statüsü verilmektedir.

YUKK 91. maddesinde kitlesel olarak Türkiye'ye gelen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma *geçici koruma* olarak değerlendirilmiştir. Türk hukuku bakımından, geçici korumadan yararlananlar uluslararası koruma statüsü sahibi değerillerdir (Çelik, 2015:73).

Uluslararası Koruma Arayanlar

Uluslararası koruma, devletlerin kendi vatandaşlarının haklarını güvence altına alma sorumluluğunu yerine getirmemesi ya da getirememesi durumunda bu bireyler bakımından ulusal koruma olanağı kalmadığı için ihtiyaç duyulan bir koruma biçimidir (Çiçekli, 2014:221). Türk hukuku uyarınca uluslararası korumadan yararlananlar; mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişilerdir.

Mülteci

Mlteçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi uluslararası anaşmalarla mlteçilere özel statü ve hukuki koruma sağlayan temel anaşmadır. Irkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi mülteci olarak tanımlanmaktadır. İltica başvurusunda bulunduğu halde yetkili makamlar tarafından hakkında henüz karar verilmeyerek mülteci statüsü kazanmamış kişileri tanımlamak için sığınmacı kavramı kullanılmaktadır(YUKK, md.61).

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi sınırlama ile kabul etmiştir. Buna göre Sözleşme, sadece Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle Türkiye'ye gelen kişilere uygulamaktadır. Bu sebeple sadece Avrupa'dan gelenler mülteci statüsünde kabul edilmekte, Avrupa dışından gelen yabancıları ise üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar uluslararası koruma sağlanarak şartlı mülteci statüsünde kabul edilmektedir (Bidinger, 2015:227).

şartlı Mülteci

Avrupa lkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirlleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (YUKK, md.62).

YUKK ile uluslararası koruma türlerinden biri olarak kabul edilen şartlı mülteci statüsü, Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi ekineden kaynaklanan Türk hukukuna özgü bir koruma statüsüdür.

İkincil Koruma

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) lm cezasına mahkm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirlleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (YUKK, md.63).

Geçici Koruma

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirlleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir. YUKK 91/2. maddesine dayanılarak çıkarılan ve geçici korumanın usul ve esaslarını düzenleyen Geçici Koruma Yönetmeliği de, geçici koruma kapsamına alınanların YUKK'ta kabul edilen uluslararası koruma statülerinden herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmayacağı açık olarak belirtilmiştir (elik, 2014:73).

Suriye'de meydana gelen çatışma ortamından kaçarak kitlesel olarak Türkiye'ye koruma amaçlı gelen Suriyelilerin koruma taleplerinin bireysel olarak değerlendirme imknı olmadığından geçici koruma statüsü ile Türkiye'de bulunmaktadırlar.

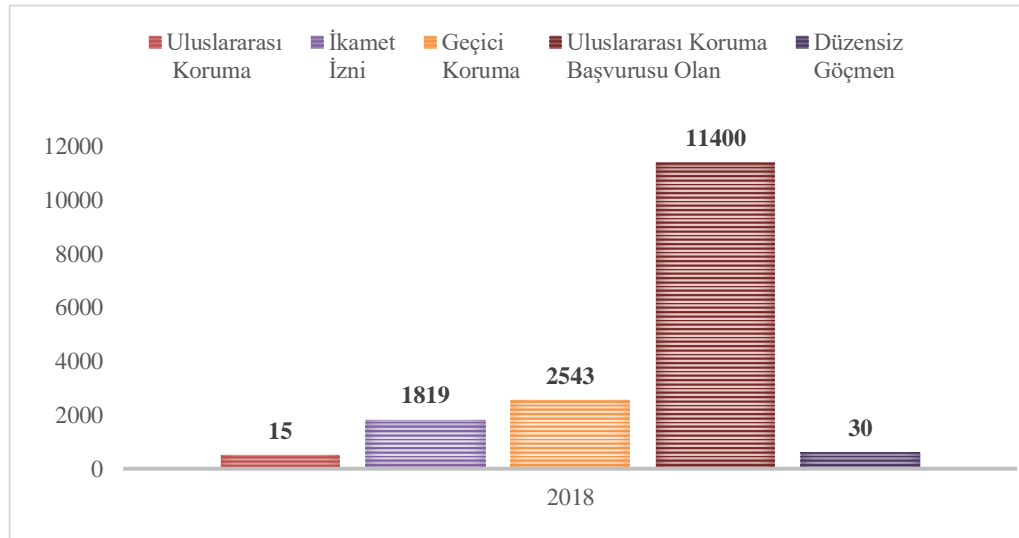
ÇORUM İLİNE GENEL BAKIŞ

Batı ve Orta Karadeniz sınırları içinde yer alan Çorum kuzeyde Sinop, Kastamonu, Samsun güneyde Yozgat, batıda Çankırı, güneybatıda Kırıkkale, doğuda Amasya illeri ile komşudur. Çorum ili Orta ve Doğu Karadeniz'i İç Anadolu Bölgesine bağlayan ana yol üzerindedir. Şehrin demir ve deniz yolu ulaşım bağlantısı bulunmamaktadır. Çorum nüfusu 536483, merkez ilçe nüfusu 294050 kişidir. Nüfusun %49,52 erkek, %50,48 kadındır. Nüfusun %27' si belde ve köylerde, %63'ü il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır (TUİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2018). Çorum yüzölçümü 12.820 km² dir. Çorum'da karasal iklim egemendir. Kışlar oldukça soğuk ve yağışlı, yazlar sıcak ve kurak geçmektedir. Bitki örtüsü karasal iklimin özelliklerini yansıtmaktadır. Ormanlık alanlar ilin kuzey ve güneydoğusundaki dağlık bölgededir. İl genel alanının %14'ü ormanlık alandır (Çorum Orman İşletme Müdürlüğü, 2019). İl yüzölçümünün %43'ü tarıma elverişli alan, %5'i çayır ve meralardan oluşmaktadır. Ekim yapılan alanlarda buğday ve arpa ekimi yaygın olarak yapılmaktadır. Kızılırmak ve Çorum Çayı vadi tabanlarında sebze yetiştiriciliği ve pirinç ekimi yapılmaktadır. Merkez, Alaca, Mecitözü, Osmancık ve Sungurlu ilçelerinde ekimi yapılan şekerpancarı, patates ve soğan yetiştiriciliği de önemlidir (Çorum İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2017). Yeraltı kaynakları çok zengin olan Dodurga bölgesinde toplam 38.500.000 ton linyit kömürü rezervi bulunmaktadır (Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2019).

Dış ticaret hacmi Aralık 2018 yılı verilerine göre 346520000\$ olarak gerçekleşmiştir. Toplam dış ticaretin %39'u makine ve aksamı, %20'si hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri, %15'i su ürünleri ve hayvansal mamulleri, %7'si meyve sebze mamulleri, %13'ü çimento cam seramik ve toprak ürünlerinden ve %6'sı elektrik elektronik ve hizmetler ile kimyevi maddeler ve mamullerinden oluşmaktadır (Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2019).

ÇORUM İLİNDE YAŞAYAN YABANCILAR

Tablo 3: Çorum İlinde Yaşayan Yabancıların Durumu

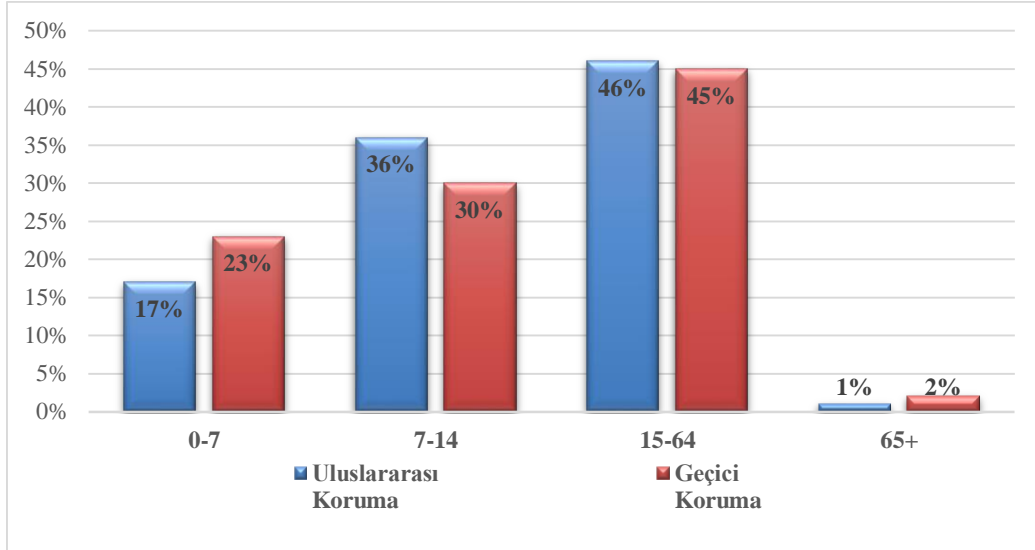

Çorum ilinde toplam 14807 yabancı yaşamaktadır. Uluslararası Koruma Statüsü verilmiş 15 yabancı bulunmaktadır. Kendisine Uluslararası Koruma Statüsü verilmiş kişiler arasında mülteci statüsü kazanan kişi bulunmaz iken, İkincil Koruma Statüsü sahibi 5 kişi, Şartlı Mülteci Statüsü kazanan 10 kişi bulunmaktadır. 11400 yabancı ise Uluslararası Koruma Başvurusu yapmış ancak başvurusu henüz sonuçlanmamış şekilde yaşamaktadır. Kendisine ikamet izni verilen 1819, Geçici Koruma Statüsünde 2562 kişi bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Çorum ilinde yakalanan Düzensiz Göçmen sayısı ise 30 kişidir. Toplam yabancı sayısı Çorum nüfusunun %2'sine denk gelmektedir. Mevcut yabancı sayısının Çorum ilinde demografik yapıyı değiştirebilmesi gibi olumsuz bir kaygı söz konusu değildir.

Yaş Durumu

Kitlesel göç ile gelen nüfus içinde çalışma çağındaki olan ve olmayanların dağılımını hem işgücü hem de bağımlılık oranı bakımından etkide bulunmaktadır.

Tablo 4: Yaş Durumu

Çorum ilinde yaşayan yabancıların yaş dağılımını gösteren Tablo 4'e göre hem uluslararası koruma hem de geçici koruma ile Çorum ilinde yaşayanlar incelendiğinde en yoğun olan grup 15-64 yaş grubu olduğu anlaşılmaktadır. Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşayanların %46'sı, geçici koruma kapsamında olanların %45'i 15-64 yaş grubundadır. Bu yaş grubu çalışma çağındaki nüfusu oluşturmaktadır. Ayrıca Çorum ilinde bulunan yabancıların önemli bir kısmının 0-14 yaş grubunda olduğu görülmektedir ki bu da yabancılar arasında çocukların oranının azımsanamayacak miktarda olduğunu göstermektedir.

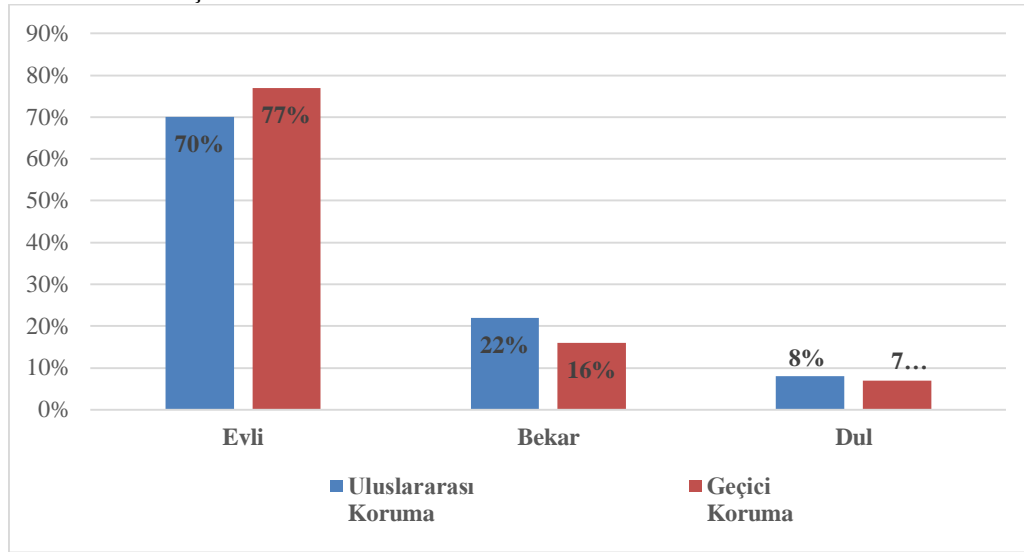
Çorum ilinde yaşayan yabancılar arasında genç nüfusun fazla olması toplumsal uyum sürecini hızlandırıcı bir etki yapacaktır. Özellikle okula devam eden çocuklar Türk toplumuna daha çabuk uyum sağlayabilecektir.

Çalışma çağındaki nüfusun fazla olması işgücüne sağlayabileceği katkı açısından önemlidir. Çalışma çağındaki bulunan yabancıların, Çorum'da çalışmak için tercih edilmeyen ve işgücüne ihtiyaç duyulan alanlara yönlendirilebilmesi bu alanlardaki özellikle vasıfsız iş gücü açığını kapatacak ve üretime pozitif yönlü bir etki yaratabilecektir. Aynı zamanda toplu göç alan şehirlerde yaşayan bölge insanında oluşan göç ve göçmenlere bağlı sebeplerle işsiz kalma ve ücretlerin düşeceği algısı Çorum ili için düşük seviyelerde olacaktır.

Çalışma çağındaki nüfusun fazlalığı Çorum şehri için ucuz işgücü gibi bir fırsat sağlarken kayıt dışı çalışma ile etkin bir mücadelenin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Kayıt dışı olarak yabancı işçi çalıştırılan alanlarda haksız rekabet ortamı oluşması, işsizliğin artması ve ücretlerin düşmesi uzun dönemde emek piyasasını olumsuz olarak etkileme potansiyeli taşımaktadır.

Medeni Durum

Tablo 5: 18 Yaş Üzerinde Olan Yabancıların Medeni Durum

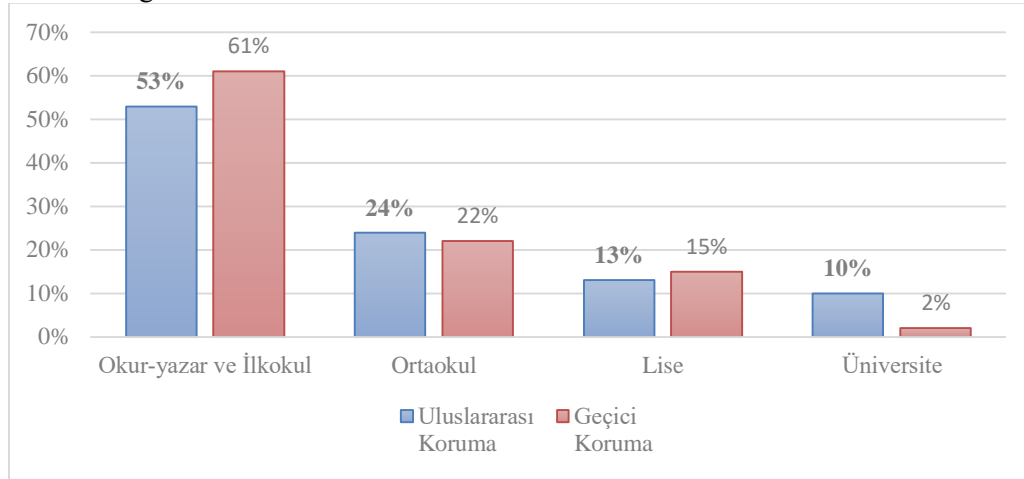

Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşayanların %70'i evli, %22'si bekâr ve %8'i duldur. Geçici koruma kapsamında bulunanların ise %77'si evli, %16'sı bekâr ve %7'si duldur. Sınır illerinde görülen yabancı gelinler sorunu yani ikinci evlilikler ve buna bağlı boşanma olayları Çorum ilinde görülmemektedir. Bu sebeple toplum tarafından yabancılar bu açıdan bir tehdit unsuru olarak görülmemektedirler.

Eğitim Durumları

Sosyal uyum konusunda eğitim öncelikli konulardan biridir. Ancak eğitim konusunda özellikle yaşanan dil problemi sıkıntının baş kaynağını oluşturmaktadır. Bu konuda düzenlemeler yapılsa da sorun henüz tam olarak aşılanamamıştır. Ayrıca okullaşma oranının çok düşük olması da bu soruna ivme kazandırmaktadır. Okullaşma oranının düşüklüğü ise Suriye'den gelen çocukların çalışmak zorunda kalmalarıdır.

Tablo 6: Eğitim Durumu

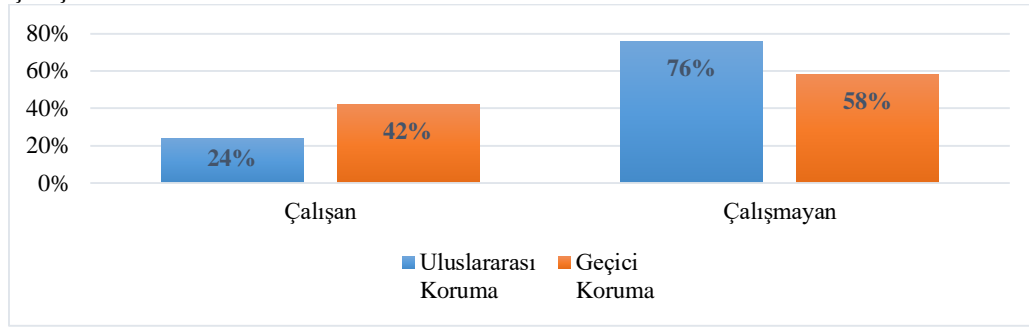
Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşayanların %53'ü okur-yazar ve ilkököl, %24'ü ortaokul, %13'ü lise %10'u üniversite mezunudur. Benzer şekilde geçici koruma kapsamında bulunanların ise %61'i okur-yazar ve ilkököl, %22'si ortaokul, %15'i lise %2'si üniversite mezunudur. Görüldüğü gibi Çorum ilinde uluslararası koruma ve geçici koruma statüsü ile bulunan yabancıların çok büyük kısmı eğitim seviyesi düşük kişilerdir. Toplumsal uyum açısından özellikle genç nüfusta olanların eğitimlerine devam etmeleri önemli bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitim almak yabancıların kendilerine yetmelerini, meslek sahibi olmalarını, toplumla sağlıklı bir ilişki kurup kendi ayakları üstünde kalabilmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu kişilerin eğitim ihtiyacı örgün eğitimin (normal okul eğitimi) yanında mesleki eğitim ve dil eğitimi (yaygın eğitim/ yetişkin eğitimi) sosyal uyum ve istihdamın en önemli öğelerindedir (Duman, 2016:48).

Çalışma Durumu

YUKK kapsamında Türkiye'de bulunan Suriyeliler, uluslararası koruma için başvurmalarından altı ay sonra çalışma iznine başvurma hakkına sahip olmakta ve çalışma izni almalarıyla birlikte belirli sektör, coğrafi alan ve mesleklerde kısıtlandığı haller dışında, istedikleri işverenle çalışma hakkına sahiptirler (Parlak, 2017:2340).

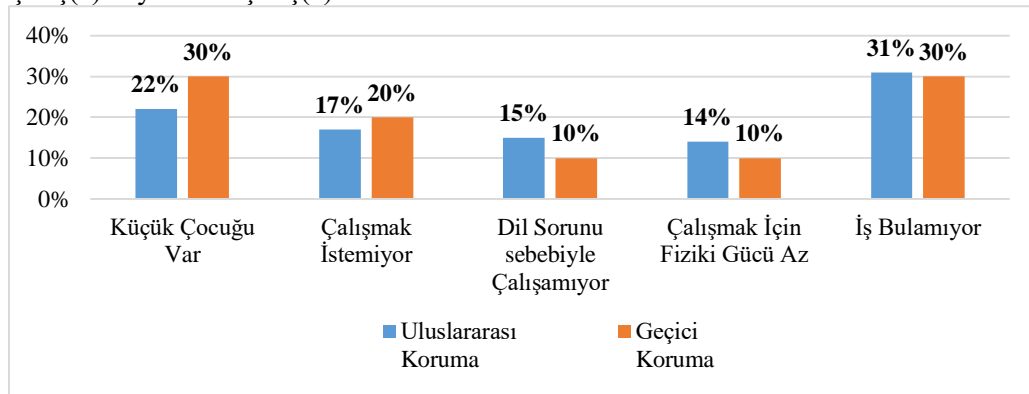
Türkiye'de yabancıların çalışması, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümlerine bağlıdır. Geçici koruma statüsünde bulunanların çalışma izinleri ise 2016 yılının başında çıkan 2016/8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Buna göre, geçici koruma statüsü sahibi kişi bu hakkı elde ettiği günden altı ay sonra çalışma izni için başvuru yapabilmektedirler. Yönetmelik gereği bir işyerinde çalışan yabancı sayısı Türk çalışanların % 10'unda fazla olamamaktadır. Çalışma izni yabancıların ikametgâh olarak belirttiği kentle sınırlandırılmıştır.

Tablo 7: Çalışma Çağında Olan Nüfusun Son Bir Ay İçerisinde Gelir Getiren Bir İşte Çalışma Durumu

Tablo 7'de Çorum ilinde yaşayan yabancıların son bir ayda çalışma durumunu göstermektedir. Buna göre uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşayanların %24'ü son bir ay içerisinde gelir getirici bir işte bulunmuş iken %76'sı çalışmamıştır. Geçici koruma kapsamında Çorum ilinde yaşayanların ise %42'si son bir ay içerisinde gelir getirici bir işte bulunmuş iken %58'i çalışmamıştır. Çorum ilinde çalışma izni alan kişi sayısı 2017 yılı için 79 kişi olduğuna göre çalışan yabancıların tamamına yakını kayıt dışı olarak çalışmışlardır.

Tablo 8: Çalışma Çağında Olan Nüfusun Son Bir Ay İçerisinde Gelir Getiren Bir İşte Çalış(a)mayanların Çalış(a)mama Sebebi

Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşayanların %22'si küçük yaşta çocuğu olduğu için, %17' si çalışmak istemediğinden, %15'i dil sorunu sebebiyle, %14' çalışmak için yeterli fiziksel gc olmadığından ve %31'i iş bulamadığından çalışmamaktadır. Geçici koruma kapsamında Çorum ilinde yaşayanların %30'u küçük yaşta çocuğu olduğu için, %20'si çalışmak istemediğinden, %10'u dil sorunu sebebiyle, %10'u çalışmak için yeterli fiziksel gc olmadığından ve %30'u iş bulamadığından çalışmamaktadır.

Özellikle uluslararası koruma başvurusu yapmış ve cnc bir lkeye gitmek için bekleyenler çalışma izni alarak çalışmaktan uzak durmaktadırlar. Buna karşılık geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeliler alışma iznine başvurarak ve kendi işletmelerini kurma çabası ierisindeirler. Bu durumdan Çorum'da yerleşik ve kalıcı olmayı hedefledikleri sonucuna varılabilir.

Tablo 9: Türk Vatandaşı Kayıtlı İşsiz Sayıları Çorum İli (2012-2017)

Çorum	Kayıtlı İşsizler		
	Erkek	Kadın	Toplam
2017	8.742	9.343	18.085
2016	8.953	10.388	19.341
2015	8.551	7.857	16.408
2014	11.713	8.428	20.141
2013	10.208	7.035	17.243
2012	9.274	6.827	16.101

İşKUR Yıllık Raporlarından düzenlenmiştir.

Tablo 9'da Çorum İlinde yaşayan Türk vatandaşlarının yıllara göre kayıtlı işsizlik sayıları verilmiştir. Özellikle Suriyeliler ile beraber Türkiye'de bulunan yabancı sayısının artmaya başladığı 2012 yılından itibaren Çorum ilinde kayıtlı işsiz sayısının arttığı görülmektedir.

Tablo 10: Meslek Gruplarına Göre Kayıtlı İşsiz Sayıları (2015-2017)

Çorum	BÜRO HİZMETLERİNDE ÇALIşAN ELEMANLAR	HİZMET VE SATIş ELEMANLARI	NİTELİK GEREKTİRMEYEN MESLEKLER	NİTELİKLİ TARIM, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIşANLARI	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	SANATKRLAR	TEKNİSYENLER, TEKNİKERLER VE	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILAR	YÖNETİCİLER	BİLİNMEYEN	TOPLAM
-------	--------------------------------------	----------------------------	---------------------------------	--	-------------------------------	-------------	------------------------------	---	-------------	------------	--------

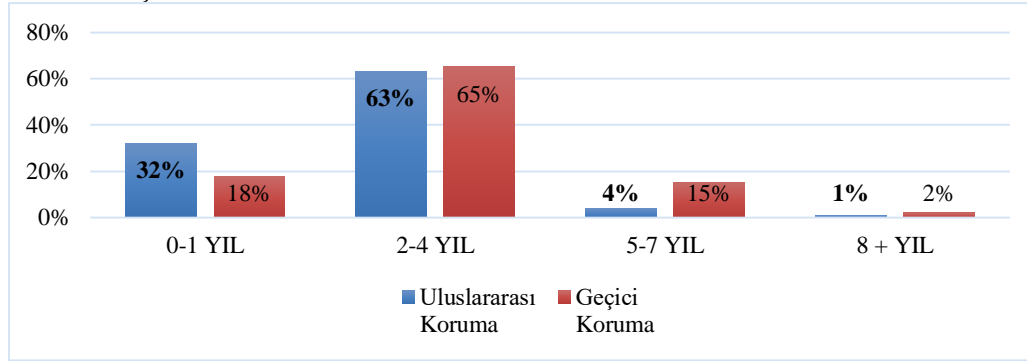
2.017	2.361	3.245	6.525	474	1.135	2.072	1.007	1.180	40	46	18.085
2016	2.564	2.979	8.494	279	1.075	1.402	1.044	1.411	74	19	19.341
2.015	2.461	2.397	6.888	174	948	1.111	1.054	1.301	71	3	16.408

İŐKUR Yıllık Raporlarından düzenlenmiştir.

Tablo 10'da son da  yılda Çorum ilinde yaşanan kayıtlı işsizliğin meslek gruplarına göre dağılımları incelendiğinde nitelik gerektirmeyen iŐlerde işsiz sayısının diğer alanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Uluslararası göç alanında yapılan bütün çalıŐmalarda gn etkileri arasında g alan bölgede işsizliğin ve kayıt dıŐılıđın arttığı yönünde bulgulara rastlanmaktadır. Çorum ilinde bulunan yabancılardan büyük kısımlarının niteliksiz, vasıfsız oldukları ve kayıt dışı çalışmanın yüksek olduğu göz önüne alındığında bu alanda işsizliğin artıŐına yabancılardan etkisi olasıdır.

Çorum ilinde Bulunma Süreleri

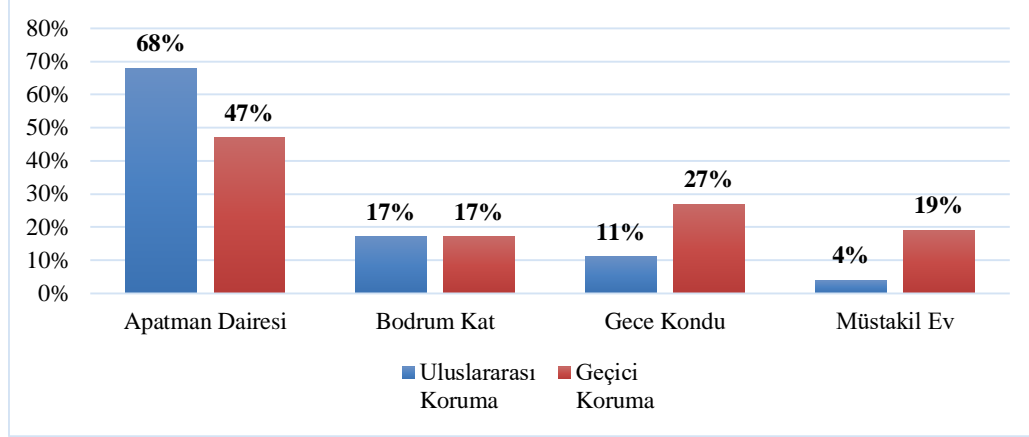
Tablo 11: Çorum'da Bulunma Süreleri

Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşayanların %70'i bir yıldan daha kısa, %63' iki ila dört yıl, %4' beŐ ila yedi yıl ve %1'i sekiz yıl ve daha fazla süredir Çorum'da bulunmaktadır. Geçici koruma kapsamında Çorum ilinde yaşayanların %18'i bir yıldan daha kısa, %65'i iki ila dört yıl, %15'i beŐ ila yedi yıl ve %2'si sekiz yıl ve daha fazla süredir Çorum'da bulunmaktadır. Yabancılardan ikamet süreleri uzadığa daha fazla kalıcı olma eğilimine girmektedir, işgücü piyasasında daha fazla yer almakta, toplumsal uyum artmaktadır.

Barınma Durumu

Tablo 12: İkamet Edilen Konut Türü

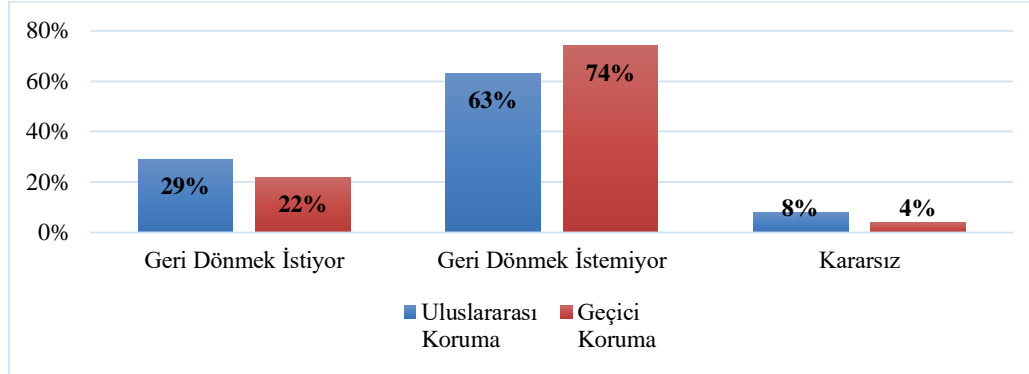

Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşıayanların %68'i apartman dairesinde, %17'si bodrum katta, %11'i gece konuda ve %4' müstakil evde ikamet etmektedir. Geçici koruma kapsamında Çorum ilinde yaşıayanların %47'si apartman dairesinde, %17'si bodrum katta, %27'si gece konuda ve %19'u müstakil evde ikamet etmektedir.

Tüm Türkiye'de olduğu gibi yabancılardan kaynaklı bir gecekondulaşıma artışı ve kira bedellerinin artması sorununun varlığı Çorum ili içinde söylenbilir.

lkelerine Geri Dönme Düşüncesi

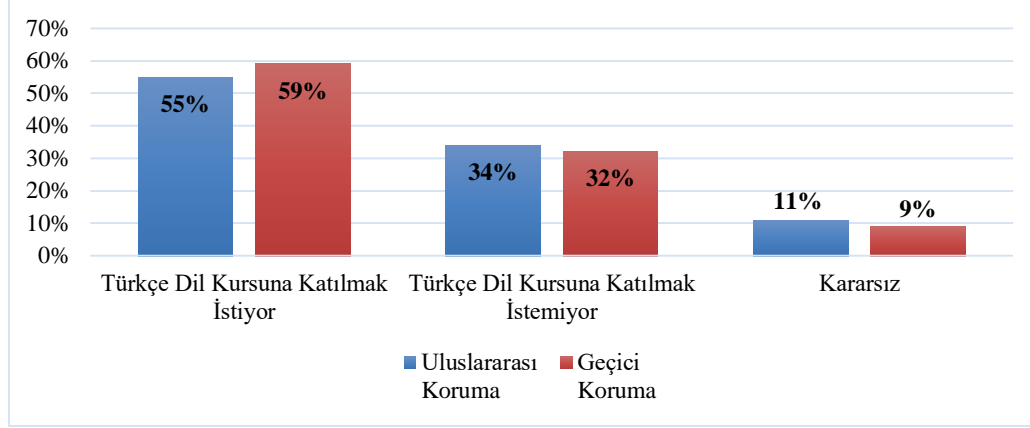
Tablo 13: lkelerine Geri Dönme Düşüncesi

Uluslararası koruma arayan ve ikamet izni ile Çorum ilinde yaşıayanların %29'u gelmiş olduğu ülkeye geri dönmek istiyor, %63' geri dönmek istemiyor, %8'i geri dönüp dönmemek konusunda kararsızdır. Geçici koruma kapsamında Çorum ilinde yaşıayanların %22'si gelmiş olduğu ülkeye geri dönmek istiyor, %74' geri dönmek istemiyor, %4' geri dönüp dönmemek konusunda kararsızdır.

Dil Öğrenebilme Durumu

Tablo 14: Türkçe Dil Kursuna Katılma İsteyenler

Her iki grupta da Türkçe dil kursuna giderek Türkçe okuma- yazma öğrenmek ve Türkçe konuşabilmek isteyenler 15-64 yaş grubuna dâhil olan kişilerdir. Türkçe öğrenmek istemeyenler arasında 65 yaşından büyük olanlar ile kadınların oranı yüksektir.

Uluslararası koruma arayan ve geçici koruma statüsünde olanların Türkçe bilmeden, Türk toplumu ile kaynaşmaları mümkün olmadığından Türkiye'ye uyum sağlaması için Türkçeyi öğrenmeleri sağlanmalıdır.

SONUÇ

Toplumsal uyum problemi Çorum'da yaşanan yabancıların başlıca sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Çorum ilinde yaşayan yabancıların önemli bir bölümünü oluşturan çocuk ve genç yaşta kilerine yönelik meslek edindirme kursları, sosyal merkezler, dil kursları vb. ile toplumsal uyum hızlandırabilecektir. Özellikle Suriye krizinin yakın gelecekte çözülecek görülmemesi bu kişilerin bir müddet daha ülkemizde ve Çorum'da kalacaklarını göstermektedir. Toplumsal kabulün sürdürülebilir olması ve toplumsal uyumun kolaylaşması için eğitim önemli bir yere sahiptir. Çocukların okullarda eğitimlerine devam etmeleri sağlanmalı, çocuklarını okula gönderen ailelere yapılan yardımlar okula gitmeyi özendirerek şekilde artırılmalıdır. Çocuklar, işçi olarak ailelerine gelir getirme arayışından uzaklaştırılmalıdır. Eğitim ve gelir seviyesi düşük olan yabancılar dışlanmışlık hissine sahip olarak olumsuz yaşam koşulları içerisinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Ucuz olması sebebiyle kentin kenar mahallelerinde bir arada yaşamlarını sürdürmeleri ileriki yıllarda güvenlik sorunları doğurma potansiyeli taşımaktadır.

Çorum ilinde yabancılarla ilgili olarak boşanma olayları yaşanmamaktadır. Yabancı sayısının nüfusa oranı düşük olduğu için demografik yapının değişmesinin yarattığı bir kaygı söz konusu değildir.

Yabancıların büyük kısma sosyal yardımlardan faydalanarak yaşamlarını sürdürmeleri bu kişilerin üretici bireyler olarak toplumla kaynaşmasını engellemektedir. Yapılan yardımların yabancıların üretici olmalarını engellediği gibi yabancılara yönelik bir tepkinin oluşmasına neden olma potansiyeli barındırmaktadır.

Yardım yerine Çorumda bulunan yabancıların istihdam profili çıkarılmalı, Çorum işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu alanlarda meslek kurslarına yönlendirilerek iş gücü piyasasının ihtiyaı giderilmelidir.

Çorum ilinde bulunan yabancıların büyük çoğunluğunun çalışma çağında ve niteliksel açıdan vasıfsız işgücünün fazla olması özellikle vasıfsız işgücüne ihtiyaç duyulan alanlarda kayıt dışı çalışmayı ve işsizliği artırıcı bir potansiyel taşımaktadır. Önleyici olarak denetim tedbirlerinin artırılması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Bidinger, Sarah. (2015). 'Syrian Refugees and the Right to Work: Developing Temporary Protection in Turkey'. **Boston University International Law Journal**, Vol. 33:223, 2015, pp. 223-249.

elik, Neşe Baran. "Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak ve Yükümlülükleri", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, zel Sayı Cilt:1, 2015, ss.67-148.

iekli, Bülent. **Yabancılar ve Mülteci Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Deniz, Taşkın. "Uluslar Arası G Sorunu Perspektifinde Türkiye", **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 18 (1), 2014, ss. 175-204.

Duman, Tuba. "Sosyal Uyumu Sağlamak İçin Suriyelilerin Eğitiminin nemi", **II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları, Ortadoğu'da çatışmalar Bağlamında G Sorunu**, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yayını, 2016, ss.46-54.

Ergüven, Nasıh Sarp ve Beyza zturanlı. "Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 62, Sayı: 4, 2013, ss.1007-1061.

İçduygu, Ahmet. **International Migration and Human Development in Turkey**, UNDP Human Developments Research Paper, 2009/52.

İçduygu, Ahmet ve İbrahim Sirkeci. "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri", (Ed.) **Oya Baydar, 75 Yılda Köylerden şehirlere**, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1999, ss.249-260.

- ngr, Sami. Coğrafya Terimleri Sözlüğü, **Türk Dil Kurumu Yayınları**, Ankara, 1980.
- Parlak, Zeki. "Suriyeli Mlteçilerin Türkiye'de Emek Piyasalarına Etkisi", **Social Sciences Studies Journal**, Vol:3 Issue:12, 2017, pp:2327-2337.
- Şahin, Cengiz. "Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Salığı zerindeki Etkisi İlişkin Kuramsal Bir İnceleme", **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 21 (2), 2001, ss.57-67.
- TUİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2018
- Tunç, AyŐe Şebnem. "Mülteci DavranıŐı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme", **TESAM Akademi Dergisi**, 2015, ss.29-63.
- Yılmaz, Abdurrahman, (2014). "Uluslararası Gç: ÇeŐitleri, Nedenleri ve Etkileri", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/2, 2014, ss.1685-1704.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK).
- Zaim, Sabahattin, **Çalışma Ekonomisi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.
- Çorum Orman İŞletme Müdürlüğü, "Orman Varlığı", <https://amasyaobm.ogm.gov.tr/CorumOIM/Lists/Varliklar/AllItems.aspx>, (11.02.2019).
- Çorum İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, "İlimizin Coğrafi Yapısı", <https://corum.tarimorman.gov.tr/Belgeler/2017%20YILI%20BRİFİNG%20RAPORU.pdf> (10.02.2019).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "Gç İstatistikleri, Geçici Koruma", http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik(02.02.2019)
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, "Kömür AraŐtırmaları", <http://www.mta.gov.tr/v3.0/arastirmalar/komur-arama-arastirmalari>, (11.02.2019)
- Türkiye İhracatçılar Meclisi, "İhracat Rakamları", <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html>, (11.02.2017).